

NUKAN MAAMENI YENƐYII ƁO PƐLƐ HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan ƚei yene yiihu diə legbɔɔba laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lənɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diə pɛli kweiwoo ɓɔi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke ƚeimaarɔn da mɔnɔ di hu, ɓə kele yenenuan kaa ɓɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan ƚei yeneyii hu ɓə maane maa ə kɔnwɔ, hɔge nukan hwɛpa pənə hwə gwei təgə hemɛi ɔi hu ƚeitɔwnuan diə.

A ke lɔiɲaa kele yepuɔ gehu ɓə maane gu hwaɲa tɛgɛ ɓɔi.

A ke ɔi kele hu nuan ɓowoo ɓa, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tətɔwɔ yii lele ƚeikulo, ye pənə ye di wɔɔ yii ƚaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene ɔi kele da ɲɔɔ kɔn genɛi ɓə di liimu ə hɛgə nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa ƚei yene yii hu maa menɛi ɓai.

A ke gilɲahie tɔnɔi ti hwilən nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa ɓə ge, əle yaɓə ke a di liimu hɛgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili ɓə a ge ɔi kele diwɔɔ ƚaakɔn genɛ ə ɓo yene.

Maane nutɛitei, ə make a kpɔma yɲaa di gɔl diə, maakweli, da huto ɓə da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan ƚei yeneyii hu di hee di kpanɲa kɛnaa kele ɓə, ə make ɓeyi ə wɔ ƚaawooɓɔ kaa lai, yili kele ɓə gei yene bilibili gemɛi ɲɔ ƚaakɔn genɛi ƚei zea kaa Amɛlik ɔi hui, ə dɔn ɲaa ƚei laa a pɔlɔ kpalaɔ ɲɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliba nu kəle maawiyə pələ da tɔɔi gaa ƚei yeneyii hu kɛpələ kaalo tanɔn; di kɛmeni a nukan ɲaa ɓə geɛ hwəkɛli welikɛmaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn ƚei huwoo kaa nukele ɓa tanɔn, guloju hwə ma ye ə ke a huwu menɛi, gu kɔlɔ kɛpələ, gu lawoo, ƚaala menɛi kɛna ɓələ, kilɲahie huwu lope, nei hu yii ɓo pələ ɓa, hɛn ɲɔlɔɓɔ pələ pɔ da nukaaɓələ da zəgɛi, ye ə ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ə ke ɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ə ke a ɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn ƚei huwoo kaa nukele ɓa tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yenɛke, ə legbɔɔba laa holɔɓɔ, əle gbinimaa ye kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tolaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɠu lope da kpɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔɓɔi, di hwə kia pai menɛi ƚaanwana laai nuta ɓa, yi a nu kulo nulaa hu əle eyɛ mɛlekɛ ma.

Ɖɔn ŋoo meida 6

Ƙene lope gele, maane nu kele ŋo kaa lonna, e ke a gɔlon ŋaa ma.

Ɖɔn ŋoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila je tɔno mei. Nu kele hon bɛlɛ kaa tanɔn nukan maaton jei liila.

Ɖɔn ŋoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei e li kititɛŋe pele la; a gaa ye maameni ye e piliju.

Ɖɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwe ja, yi ŋun vɛ mai. A wwalaketi di maakwiya ŋoo loiba gahwa meni ŋoo pɛlɛhu.

Ɖɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, e ŋoo tian makɔŋo kititɛ ŋe pelela, eɛe dian ti e ke a kɔlon ŋaa e make meni lopee daa zenwuɔn.

Ɖɔn ŋoo boukoutanɔn 11

Nui lopee da meninɔŋɔ laahe ŋoo, meniti hwa peli kei a jɔn, yi jɔn ti hwɛ kɔlon ni ponɔja kitikepele la, maakɔŋonuaan jei ba.

Tɔn hwa peli nui lope honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwɛ ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mɛ a laa nui ti mei, e make a kwia.

Ɖɔn ŋoo boukou hweele 12

Nuta hwa naa lo mɛlan nii pɛlɛ hu, lo kpeli-kpeli, jei bɛlen meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pɛlɛ po.

Ɖɔn ŋoo boukou haaba 13

Maala kaa nukele yei e hiɛ a niibapɛlɛ, eɛe e he niiba kenaa ŋo loi hu.

Maala kaa nukele yei ye peli kuloi loi lope hu, e make gbɔɔ loi, eɛe e pɛnɛ e ja gbɔɔ loi ti hu.

Ɖɔn ŋoo boukou naan 14

Nui lope da jɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa jei e maakilɛ loi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli jee hee mu.

Maakilɛlaa ti hwa peli tɛŋɛi meni nɔŋɔn kemun gbɔɔkpɔ po yi hwɛ ba loi ŋun ma meninɔŋɔn da kaala.

Ɖɔn ŋoo boukou looli 15

Maala kaa nukele yei e loi lonna holɔbo.

Di hwa peli loilonna kuloi nu yei hulu meni hu eɛe maala hwɛ ŋɔno nu yei hwɛ ŋo loilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumɛida 16

Nɛɛnu da hulonu da hɛli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɔ guloju hwɛ ma yɛkɛ la a huɠu mɛni, lɔilon na mɛni, ɛlɛ yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke ɲiiboo ti hu, ɔ make di taɠai lowai.

Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilɛtai laa ma.

Pɛlɛn mɛ bɛ a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɛlɛ maala ka ɲɛi gbɔmayii ti da nɔi ɲɛitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

Nukan lɔpee jɔlɔbɔ hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

Di hwa nu yɛɛ kpilan di hwɛ jɔlɔbɔ hɛn gulo ɲɛi.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilipahie kɛi, niiba yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa bɛ a pɛli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii bɔ pɛlɛ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛlɛ yɛi ŋɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɔbɔ, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔbɔ ɔ nɛi nuta kpɛli ŋaa diɔ kɛnakele yi ŋɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

Maala kaa nukele yɛi ɔ ŋundɔ kɛ, ɛlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

Di hwa nu yɛɛ kpɛlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

Maala kaa nukele yɛi, ɔ tɔɔi hɔlɔbɔ ŋɔɔ lɔi ɲawoɔbɔ mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a ɲɛɛ lɛmai.

Maala kaa nukele yɛi, ɔ kolokɛ gahanama bɛ ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛɠɛ mɛlan ma.

Lɔilonnii kilipahie pɛlɛ bɛ lɔi ɲawoɔbɔ a kuloju. Gilipahie ti a kolɔn nɔi nɔi ɲaawoɔbɔ nuan hɛ luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛlɛ laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲɔyɛi bɔ mun mɛ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yɛlɔgei, kaalɔnnaa, ɛlɛ mɛni kolɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

Maala kaa nukele yɛi ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ tɛlinmo da ɲaane pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɛ pa kɛ a nui kolo hwo ma.

Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala kɛti ɔ to da hu.

Kolokɛmun nɔpee maala kaa ɲei ɔ viito, ɔ niiba pɛlɛ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai ɲɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɛlɛ yilipulu ɲɔɔ hwito lowai yɛ hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan ɲei ɲɔɔ yii ɔ kɛ a beliya ju, gɔloi hwɛ toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di ɲaane hu; yii hwilɛnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala ɲei kulo mɛni kele ba.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu looli 25

Kolo a wala kɛ ɲei, ɲɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ ɲei, kalanɛnnaa a jɔlɔbo, a pɔlo, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa ɲei yi maakpɔmaa ɔ bo.

Maala kaa logaa laa da lokolo di yɛi di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logele ba, ɔ make a wɛlilon.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

Maala kaa nukele yɛi di juto. Juto ti hɔɲɔ hwɛ ma, yi kpɔ hwilɛn maakwɛli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ɔ kɛ kɛna kɛlɛ. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ɔ kɛ kɛnaa kɛlɛ tɔwɔ, nui lope gɛ hwaɲa a kɛ ɲei.

Maakwɛli ɲun ma ya baa ɔ nukan holoon naa bo, ɔ dɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bɛ maane ɔ wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lo loi kɛlɛ lowai, huwu ɲaa kɛlɛ lowai ɔ gɛ liila ɔ kɛ diyei.

Maala kaa a longaanuaan yɛi di di loni huto pɛlɛ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

Maala kaa nukele yɛi ɔ gɛti kɛ nɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɛ mɛi, ɔ pɛlima ɔ dɔlo kulo.

Maala kaa nukele yɛi belihɛn, gulohɛn, maa ɔ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yɛi, ɔ gɛtikɛ, yɛ dɔn ɲooɲaa ɲɛi bo di lɛ di kpaalɛ mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bɛ a pɛli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

Tɔɔi gaa nu yɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔlɔboɔ ɲɛn lo gaama, ya baa a mɛlaa diwɛi kɔwɔtoi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɛ laa.

Maala ɲaa ti da lɛgbɔba ɲaa ti, gɛ pɛlɛ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ gɛba hwɛ mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalɛ ta kpɛli hwɛ laa yi a pɛli dɔn ɲaa ɲɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɲɔɔ tɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa kuloi ɲɛi: yɛ ɔ kɛ a loi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.